

Ontwikkelingen binnen de jeugdhulp

De specialistische jeugdhulp vanaf 2017

Inleiding

Sinds de invoering van de Jeugdwet in 2015 is er veel veranderd voor kinderen, jongeren en gezinnen die ondersteuning binnen de jeugdhulp nodig hebben. In de regio's Amsterdam-Amstelland (AA) en Zaanstreek-Waterland (ZaWa) weten zij inmiddels de lokale teams uitstekend te vinden, zo blijkt uit de Cliëntervaringsmonitor van april 2016. Dat betekent dat we nu toe zijn aan een volgende belangrijke vernieuwing van de jeugdhulp: het effectiever inzetten van de specialistische jeugdhulp. In het afgelopen jaar hebben de 14 samenwerkende gemeenten en de aanbieders van specialistische jeugdhulp in de twee regio's hard gewerkt aan deze vernieuwing. Het resultaat daarvan is de Inkoopstrategie 2017. Hierin is vastgelegd hoe we de transformatie van het stelsel verder vorm kunnen geven door jeugdhulp anders te organiseren dan we tot dusver hebben gedaan. Op 11 mei 2016 hebben de 14 wethouders Jeugd van AA en ZaWa ingestemd met de invoering van deze strategie per 1 januari 2018.

Stapelings van hulp

De achtergrond van de behoefte aan vernieuwing is dat hulpverlening nu los van elkaar wordt ingezet binnen een gezin. Dat willen gemeenten en aanbieders doorbreken, omdat deze 'stapelings van hulp' niet effectief, niet efficiënt en nodeloos kostbaar is. Zo toont recent onderzoek aan dat 70% van de jeugdigen van JBRA¹ in 2017 hulp kreeg uit twee of drie verschillende jeugdhulpdomeinen, maar dat het gebrek aan samenwerking tussen die domeinen een groot aantal mislukte hulptrajecten en daarmee onnodig hoge kosten heeft opgeleverd. Van de Amsterdamse kinderen en jongeren met complexe problematiek was in 2015 ruim 15% in zorg bij JBRA; hiermee is maar liefst 60% van het budget voor deze groep jeugdigen gemoeid. Deze cijfers laten zien dat integrale samenwerking, juist in de complexe casuïstiek, niet alleen noodzakelijk is voor de gezinnen zelf, maar ook tot een aanzienlijke daling van de kosten zal leiden.

Brede kijk

Daarom is de insteek om breder te gaan kijken naar wat een gezin aan ondersteuning nodig heeft - op alle leefdomeinen en op langere termijn. In samenhang daarmee kopen de gemeenten de specialistische jeugdhulp niet langer als losse producten in, maar als onderdeel van een breder perspectiefplan dat vooraf wordt opgesteld en waarin de ondersteuningsbehoefte van het gezin centraal staat. Kenmerken van deze fundamentele vernieuwing van de jeugdhulp zijn:

- eigen regie door ouders centraal, waar nodig met ondersteuning door het lokale team;
- samenhangende hulp op alle leefdomeinen voor gezinnen die dat nodig hebben;
- meer handelingsvrijheid voor de professionals;
- een vast, helder en reëel tarief voor eenvoudige vormen van jeugdhulp;
- een aanzienlijke verlichting van de administratieve last.
- duidelijkheid over de rol en verantwoordelijkheid van professionals (hoofdaannemerschap);
- een verantwoorde besteding van het budget;

¹ JBRA: Jeugdbescherming Regio Amsterdam

- meetbare resultaten en daarmee inzicht in kwaliteit van de jeugdhulp.

Bij al die veranderingen hoort ook een ander taalgebruik en een nieuwe manier van werken en samenwerken. Deze samenvatting van de Inkoopstrategie 2017 zet de nieuwe werkwijze op hoofdlijnen uiteen.

Drie segmenten

Welke inspanning nodig is om een gezin te ondersteunen hangt af van de complexiteit. De drie mogelijkheden basis, specialistisch en hoogspecialistisch worden in de nieuwe jeugdhulp in verschillende segmenten ondergebracht.

De **basis jeugdhulp**, segment A, wordt voor gezinnen dichtbij geboden door de lokale teams. Hier komt de ondersteuningsbehoefte op tafel. De lokale teams vangen ca. 20 % op van het totale aantal gezinnen dat jeugdhulp ontvangt.

De **specialistische jeugdhulp**, segment B, is bedoeld voor kinderen en jongeren met (meestal) enkelvoudige problematiek. Bij deze vorm van jeugdhulp is goed voorspelbaar welk traject welk resultaat zal bieden en wat de kosten ervan zijn. In sommige gemeenten leveren de lokale teams een deel van deze hulp. Specialistische jeugdhulpverleners leveren een ander deel van de hulp; er is dan per definitie een verwijzing van het lokale team of de huisarts voor nodig. De specialistische jeugdhulp omvat ca. 85 % van het totale aantal gezinnen dat specialistische jeugdhulp ontvangt.

Onder de **hoogspecialistische jeugdhulp**, segment C, vallen de vormen van hulp die intensief, meervoudig van aard en hoogcomplex zijn, als we kijken naar de benodigde expertise en/of voorziening. Gemiddeld gaat het hier om ca. 15% van het totale aantal gezinnen dat specialistische jeugdhulp ontvangt.

In 2015 hebben de gemeenten de basis jeugdhulp ingericht. De inkoopstrategie 2017 richt zich nu specifiek op de organisatie van de segmenten B en C, de specialistische en de hoogspecialistische jeugdhulp. De gemeenten willen met de aanbieders hiervan eenduidige afspraken maken over het tarief, het resultaat en de kwaliteit.

Perspectiefplan en regie

We gaan in de jeugdhulp dus kijken naar de situatie van het hele gezin op alle leefdomeinen en op langere termijn: hoe is de woonsituatie, zijn er schulden, werkloosheid, problemen op school, psychiatrische problemen bij gezinsleden, verslavingsproblematiek et cetera. Het gezin brengt dit – al dan niet met hulp van het lokale team – zelf in kaart in een perspectiefplan (zie bijlage). Als er sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel stelt de gezinsmanager van de Gecertificeerde Instelling² samen met het gezin het perspectiefplan op. In het plan staat onder meer welke ondersteuning het gezin nodig heeft om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving. In principe ligt de regie bij het gezin. Gezinsleden zoeken op basis van het perspectiefplan zoveel mogelijk zelf naar oplossingen en ondersteuning via het eigen netwerk, de school, de Wmo, schuldhulpverlening et cetera. Het lokale team kan het gezin daarbij helpen of de regie overnemen als dat nodig is.

Ondersteuningsprofiel: hulp op maat

Specialistische jeugdhulp kan een van de mogelijke oplossingen zijn om de ondersteuningsbehoefte van een gezin in te vullen. Als dat specialisme niet in het lokale team aanwezig is, is er een verwijzing nodig. In de vernieuwde jeugdhulp verwijst de professional van het lokale team (of de huisarts) naar de specialistische jeugdhulp door middel van een ondersteuningsprofiel (zie bijlage). Dit is een onderdeel van het perspectiefplan op basis waarvan het gezin hulp op maat krijgt. In het profiel staat wat de problematiek is en hoe intensief de ondersteuning naar verwachting moet worden ingezet. Daarbij kan worden gekozen uit 11 ondersteuningsprofielen en 4 intensiteiten (zie bijlagen).

² Gecertificeerde Instellingen zijn de uitvoerders van jeugdbescherming en jeugdreclassering

Samen met de professional van het lokale team stelt het gezin het profiel en de gewenste resultaten vast. Daarna kan het gezin contact leggen met een specialistische jeugdhulpverlener met wie de gemeente een contract heeft gesloten voor het gekozen profiel/de intensiteit. Welke jeugdhulpverleners gecontracteerd zijn voor welke profielen en intensiteiten is bekend bij het lokale team. Die informatie komt ook beschikbaar op de jeugdhulpzoeker www.ikzoekjeugdhulp.nl.

VOT, beschikking en tarieven

Behalve het ondersteuningsprofiel geeft de professional van het lokale team ook een advies mee over de intensiteit van de hulp. De specialistische jeugdhulpverlener bepaalt op zijn beurt de intensiteit op inhoudelijke gronden. Wijkt deze af van het advies van de verwijzer, dan vindt altijd overleg plaats met het lokale team. Uiteindelijk heeft de gemeente als financier van de jeugdhulp de beslissende stem. De specialistische jeugdhulpverlener ontwikkelt een behandelplan waarmee de gewenste resultaten kunnen worden behaald. Daarna doet hij een verzoek om toewijzing (VOT) bij de gemeente. Als de jeugdhulpverlener een positieve beschikking van de desbetreffende gemeente heeft ontvangen, kan hij met de behandeling beginnen. De behandelaar weet van te voren voor welk tarief hij met de jeugdige de gewenste resultaten moet behalen. Dit komt doordat de gemeenten in segment B gaan werken met één overzichtelijk en herkenbaar tarief per profiel/intensiteit in plaats van met honderden 'losse' en verschillende tarieven. Deze nieuwe tarieven zijn door gemeenten en aanbieders gezamenlijk vastgesteld. Deze belangrijke vereenvoudiging van het systeem zal de administratieve lasten voor alle partijen sterk verlichten.

Ruimte voor de professional

Een van de speerpunten van de ontwikkeling binnen de jeugdhulp was van meet af aan 'meer ruimte voor de professional'. In de jeugdhulp vanaf 2018 zal die ruimte daadwerkelijk worden gecreëerd. Doordat de gemeenten betalen voor het eindresultaat in plaats van voor afzonderlijke producten, ligt de verantwoordelijkheid voor het traject en het eindresultaat bij de professional, die we de hoofdaannemer noemen. Deze hoofdaannemer stelt dus samen met het gezin vast wat hij nodig heeft om de gewenste resultaten te behalen. In de meeste gevallen zal de ondersteuning beperkt blijven tot enkelvoudige specialistische behandeltrajecten. Als er toch verschillende behandelingen en/of behandelaars nodig zijn, bepaalt de specialistische jeugdhulpverlener zelf welke andere professional(s) hij hiervoor wil inzetten – die noemen we onderaannemers. De gemeente laat de samenwerking tussen hoofdaannemer en onderaannemer vrij binnen de kaders die de Jeugdwet stelt. Voor de gemeente telt uiteindelijk het eindresultaat voor het gezin in plaats van de manier waarop dat resultaat wordt behaald. De 'opdrachtgever' van het lokale team of de Gecertificeerde Instelling zal samen met het gezin en de hoofdaannemer uiteindelijk het gesprek aangaan over het behaalde resultaat.

Hoogcomplexere hulpvragen

In de hoogspecialistische jeugdhulp wijkt de werkwijze op een aantal punten af. Deze vormen van hulp (zoals de 'oude' 24-uursverblijf, intramurale jeugd-GGZ, jeugdverslavingszorg et cetera) zijn bijna altijd multifocaal van aard en dat brengt intensieve samenwerking tussen hoofd- en onderaannemers met zich mee. Zowel bij de specialistische als bij de hoogspecialistische jeugdhulp werken de gemeenten met een gemiddelde prijs per maatwerkoplossing. Maar met de partijen binnen de hoogspecialistische jeugdhulp van segment C maken de gemeenten aparte financiële afspraken over de specialismen en expertise. Voor dit kleine aantal complexe hulpvragen gelden dus aparte tarieven per aanbieder. Een ander verschil is dat in de hoogspecialistische jeugdhulp een perspectiefplan nodig is dat door het lokale team is opgesteld voordat de hulp wordt gefinancierd door de gemeente. Hiermee is de garantie ingebouwd dat bij deze complexe ondersteuningsvragen van een gezin altijd breed en samenhangend is gekeken naar wat er nodig is aan inzet.

Vergelijkbare en zichtbare resultaten

Om te zien of de jeugdhulp effectief is en om haar steeds verder te kunnen verbeteren en vernieuwen, hebben zowel de jeugdhulpverleners als de gemeenten goed zicht op de resultaten nodig. Binnen de regio's AA en ZaWa maken de gemeenten en zorgaanbieders daarom duidelijke afspraken over de resultaatmetingen. Afgesproken is dat er op drie onderdelen wordt gemeten: gezinservaring - van ouders én kind(eren); uitval (wegblijven of voortijdig stoppen), en de mate waarin de doelen zijn behaald. Voor de verschillende intensiteiten gaan verschillende normen gelden en er wordt een vaste set van meetinstrumenten gebruikt waaruit de instellingen kunnen kiezen. Doordat instellingen gebruik maken van dezelfde indicatoren en instrumenten, zijn de cijfers eenduidig en dus vergelijkbaar over de instellingen heen. Gemeenten en aanbieders gaan op basis van die cijfers met elkaar in gesprek over de resultaten ter verhoging van de kwaliteit van de jeugdhulp. Door publicatie op de regionale website www.zorgomregioamsterdam.nl zullen de cijfers ook toegankelijk worden gemaakt voor gezinnen. Zo wordt ook voor hen inzichtelijk hoe effectief de jeugdhulp per aanbieder is. Deze focus op effectiviteit en resultaat zal bij de jeugdhulpverleners en gemeenten leiden tot meer reflectie op het handelen met als gevolg verhoging van de kwaliteit en innovatie van de jeugdhulp. Omdat een financiële prikkel dat in theorie kan versterken, overwegen de gemeenten om in de toekomst een deel van de financiering afhankelijk te stellen van het behaalde resultaat. Het is echter voor nu van belang om eerst goede data te verzamelen en ervaringen op te doen met deze werkwijze voordat deze stap zal worden gezet.

Implementatie

Het draagvlak voor deze belangrijke vernieuwing is groot. Alle betrokken partijen kijken uit naar deze ontwikkeling en werkwijze, omdat zij verwachten dat de hulp voor kinderen en gezinnen er beter betaalbaar en effectiever door zal worden. Dat professionals in het nieuwe systeem meer vertrouwen en meer verantwoordelijkheid krijgen, beschouwen de jeugdhulpverleners als een grote stap vooruit. Zij krijgen ook meer mogelijkheden om bestaande samenwerkingsproblemen te doorbreken. Wel realiseren alle betrokkenen zich dat er nog veel werk moet worden verzet om deze vernieuwing van het jeugdhulpstelsel tot stand te brengen. De administratieve systemen van gemeenten, instellingen en kleinere aanbieders moeten op orde zijn en op elkaar worden afgestemd. Professionals worden straks verantwoordelijk voor het behalen van het resultaat. Zij hebben daarom tijd en training nodig om het perspectiefplan en de ondersteuningsprofielen in de vingers te krijgen en nauwer te gaan samenwerken met het gezin en het lokale team. Om dat proces goed te begeleiden hebben de instellingen en gemeenten een implementatietraject ontwikkeld voor 2016 en 2017.

Meer informatie

Op de website www.zorgomregioamsterdam.nl kunt u de Inkoopstrategie 2017 vinden, zoals goedgekeurd door de wethouders Jeugd van de 14 gemeenten. Hebt u vragen, dan kunt u op dezelfde website terecht bij Inkoopstrategie 2017>Q&A. Daar vindt u de antwoorden op veelgestelde vragen die zijn opgehaald tijdens bijeenkomsten waar vertegenwoordigers van instellingen en gemeenten met elkaar over de inkoopstrategie spraken.

Bijlagen

[Voorbeeld Perspectiefplan](#)

[Ondersteuningsprofielen](#)